

U potrazi za stručnim usavršavanjem knjižničara – primjer ZKD foruma

In Search of Continuing Professional Development of Librarians – example of ZLA forum

Primljeno: 20. 10. 2023.
Prihvaćeno: 5. 11. 2023.

**TEMA
BROJA**

Iva Klak Mršić, viša knjižničarka

Knjižnice grada Zagreba

Iva.klak.mrsic@kgz.hr

Višnja Novosel

Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

vnovosel@ffzg.hr

Sažetak

Rad govori o stručnom usavršavanju knjižničara kao jednom od aspekata cjeloživotnog učenja na primjeru ZKD foruma. Svrha je stručnog usavršavanja poticati razvoj pojedinca, točnije njegovih vještina, znanja i umijeća kako bi se unaprijedilo poslovanje i osiguralo zadovoljne, a time i produktivnije radnike. Poticanje osobnog i profesionalnog razvoja pojedinca kroz stručno usavršavanje važno je i kao specijalizirana nadopuna inicijalnom, odnosno formalnom obrazovanju. ZKD forum istaknut je kao inovativan primjer stručnog usavršavanja knjižničara čiji je rad započeo 2019. godine. U radu je prikazan razvoj ideje Foruma te je dan pregled ostvarenih susreta od 2019. do 2022. godine. Opisana su osnovna obilježja Foruma – interdisciplinarnost, otvorenost, poticanje suradnje i obuhvaćanje različitih knjižnica. U radu se analiziraju različitost tema, broj uključenih sudionika te posjećenost Foruma. Kroz pregled je moguće pratiti kako se forma Foruma mijenjala i prilagođavala potrebama kako knjižničara kao ciljne skupine, tako i vanjskim utjecajima poput pandemije. Pregledom razvoja i sadašnjeg stanja, autorice donose zaključak da je Forum opravdao svoje pokretanje kao i dobivenu Nagradu Zaklade Ljerke Markić-Čučuković 2020. za inovativni program čija ideja je razvijanje različitih, a ne samo temeljnih knjižničarskih kompetencija.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, ZKD forum, knjižničarske kompetencije

Summary

Paper discusses continuing professional development of librarians as one of the aspects of lifelong learning on the example of Zagreb Library Association's forum. The purpose of professional development is to encourage development of professionals, their skills, knowledge and competencies in order to improve library activities and secure satisfied and more productive employees. Encouragement of personal and professional development is important as a specialized addition to one's basic, formal education. ZLA forum stands out as an innovative example of professional development of librarians that started in 2019. Paper describes the development of the idea of Forum, and it reviews meetings conducted from 2019 to 2022. It gives the basic description of Forum – interdisciplinarity, openness, encouraging cooperation and inclusion of different libraries. Paper analyses diversity of themes, number of included participants and audience attendance. This shows how the form of Forum has changed and adapted to the needs of the librarians as the target audience, as well as to the foreign influences such as the pandemic. Reviewing the development of Forum and its' current situation, authors of this paper conclude that launching the Forum was justified as well as receiving the award from Ljerka Markić-Čučuković Foundation in 2020, for the innovative programme whose idea is to develop different ideas, not just basic librarian competencies.

Keywords: lifelong learning, ZLA forum, librarian competencies

Uvod

Potreba čovjeka da uči i (samo)obrazuje se stara je koliko i naša civilizacija. Bez te potrebe ne bi postojale niti knjižnice kao ključna mjesta očuvanja i omogućavanja dostupnosti ukupnog svjetskog znanja. U današnje vrijeme prepoznaju se mogućnosti stalnog rada na sebi te se potiču razni oblici učenja i poučavanja nakon završenog formalnog, odnosno inicijalnog obrazovanja. Učenje kao takvo više nije strogo vezano uz formalne oblike obrazovanja te nužno stjecanje određene kvalifikacije po završetku nekog ciklusa, nego se ostavlja veća autonomnost pojedincu da sam osvijesti koja su mu znanja, umijeća i vještine potrebni. Koncept cjeloživotnog učenja u svojoj biti potiče pojedinca na samoobrazovanje tako što se na razini nacionalnih i nadnacionalnih obrazovnih politika omogućuje kreiranje inovativnih programa, ali i potiče pojedinca na planiranje i osmišljavanje osobnog puta obrazovanja. Knjižničari su odavno prepoznali potrebu razvoja znanja, vještina i razumijevanja svijeta oko sebe kako bi mogli uvoditi novine osobito u odnosu na razvoj informacijskih tehnologija nastojeći tako unaprijediti svoj rad i pružiti svojim korisnicima što je moguće bolju uslugu. Stalnom usavršavanju vlastitih znanja, umijeća i vještina u knjižničarskoj se zajednici posvećuje mnogo pažnje što se može primijetiti kroz brojne skupove, radionice i seminare. Ključnu ulogu u tome imaju strukovna društva, a posebno Centar za stalno stručno usavršavanje. Unatoč postojanju određenih mogućnosti za usavršavanje, Zagrebačko knjižničarsko društvo prepoznalo je potrebu za uvođenjem programa koji bi bio dovoljno fleksibilan i raznovrstan u smislu sadržaja kao i u mogućnosti jačanja partnerstva između različitih vrsta knjižnica. Imajući na umu koncept cjeloživotnog učenja čije bi ciljeve bilo nemoguće ostvariti bez knjižnica kao potporna u svim oblicima formalnog, neformalnog i informalnog učenja tijekom cijelog ljudskog života, osmišljeni su temelji ZKD foruma. Ideja Forumu jest da u sklopu radnog mjesta omogući neformalno i informalno učenje knjižničara pružajući im ujedno i platformu za snažnije međusobno povezivanje i razvijanje suradnje između raznovrsnih knjižničara. Sljedeće važno obilježje Forumu kao programa učenja na radnom mjestu jest interdisciplinarnost, odnosno ideja da se kroz susrete uključe i stručnjaci iz drugih područja zbog omogućavanja razvoja kompetencija koje se ne smatraju temeljnima u knjižničarskoj struci (npr. psiholozi, pedagozi, marketinški stručnjaci, itd.). Ovakva vrsta otvorenosti pružila je mogućnost prilagodbe forme Forumu prema određenoj temi i okruženju bez većih poteškoća. Forum je tako po potrebi održan i u živo, i u *online* okruženju, kao što su prilagođene i forme ovisno o samom cilju i sadržaju pojedinog foruma (predavanja, izlaganja, panel-rasprave, radionice). Važno je napomenuti i da sam Forum nije unaprijed strogo osmišljena cjelina, nego se temelji na mogućnosti predlaganja tema kao i uređivanju pojedinog foruma knjižničarima koji nisu nužno članovi Forumovog uredništva. Zagrebačko knjižničarsko društvo objavilo je u prosincu 2018. godine javni poziv za članove programskog odbora ZKD foruma te je oformljeno prvo uredništvo ZKD foruma u sastavu: Višnja Novosel, Ivanica Beg, Iva Klak Mršić, Draženka Robotić, Arijana Herceg Mićanović, Ivana Fištrek, Lorena Martinić i Alka Stropnik.¹

Svaki ZKD forum najavljuje se putem mrežnih stranica Zagrebačkog knjižničarskog društva, Hrvatskog knjižničarskog društva i na Facebooku, dok se studente bibliotekarstva sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta informira putem sustava za učenje na daljinu Omega. Također, obavijesti o forumu redovito se šalju e-poštom svim članovima ZKD-a, voditeljima matičnih županijskih službi, članovima Glavnog i Stručnog odbora HKD-a.

Od samog početka održavanja ZKD foruma sudionici su se prijavljivali putem e-obrasca, dobivali potvrde o sudjelovanju ili izlaganju, a uredništvo je odabiralo teme i bilo usmjeravano putem komentara koje su izrazili sudionici evaluacijskim obrascima.

¹ Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/novosti/javni-poziv-zkd-forum/> (17. 10. 2023.)

Evaluacija ZKD foruma u proteklom razdoblju

U 2019. godini održano je svih osam planiranih ZKD foruma, na kojima je sudjelovalo 433 knjižničara, a održavani su jednom mjesečno u Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu, od siječnja do svibnja te od rujna do studenog. Na ZKD forumu sudjelovalo je 54 predavača i panelista, stručnjaka, teoretičara i praktičara iz knjižničarstva, ali i iz drugih područja koji su sudjelovali u panel diskusiji ili održali predavanja. Forumi su organizirani u suradnji s raznim ustanovama i udrugama, u obrazovanju i kulturi, regionalnim društvima te komisijama i sekcijama Hrvatskog knjižničarskog društva. Iako je prvotno zamišljeno da će na ZKD forumu sudjelovati knjižničari s područja grada Zagreba i Zagrebačke županije, ubrzo su sudionici postali i članovi drugih regionalnih društava, a u svibnju je održan ZKD forum *KEKec pleše solo* koji je realiziran u suradnji s Društvom bibliotekarjev Ljubljana.² Za program ZKD forum Zagrebačko knjižničarsko društvo dobilo je nagradu Zaklade Dr. Ljerk Markić-Čučuković za knjižnicu, ustanovu, udrugu i pojedinaca, koji promiču knjižničarsku struku i bibliotekarstvo općenito u 2019. godini.³

Od planiranih osam ZKD foruma, tijekom 2020. godine održano je ukupno sedam, od toga četiri uživo, u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, dok su tri održana *online*, odnosno u virtualnom prostoru korištenjem ZOOM licence. Održavanje ZKD foruma u redovnim mjesečnim terminima bilo je prekinuto od ožujka do kraja kolovoza zbog pandemije i potresa. Po smirivanju epidemije, 26. kolovoza 2020. ponovo se krenulo s održavanjem ZKD foruma u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u skladu s epidemiološkim mjerama. Zbog pogoršane epidemiološke situacije i sigurnosti sudionika posljednja tri ZKD foruma održana su *online*, korištenjem Zoom platforme. Na sedam održanih ZKD foruma ukupno je sudjelovalo 245 sudionika, što iznosi prosječno 35 sudionika po jednom forumu, a 13 je bilo predavača i sudionika panel rasprava. Većina sudionika su članovi Zagrebačkog knjižničarskog društva njih 66 % od ukupnog broja sudionika. Prema vrsti knjižnice iz narodnih knjižnica bilo je 64 sudionika, 23 iz školskih, 18 iz visokoškolskih, 6 iz specijalnih knjižnica, 8 iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, 4 studenta te 18 ostalih (nezaposlenih, umirovljenika i stručnjaka iz drugih područja).⁴

Tijekom 2021. godine svi ZKD forumi održani su u virtualnom okruženju korištenjem Zoom platforme. Zbog virtualnog formata prilagođeno je i vrijeme održavanja koje je tijekom cijele godine bilo od 10 do 12 sati, posljednje srijede u mjesecu. Na taj način povećan je broj sudionika i doseg ZKD foruma koji je bilo moguće pratiti s područja cijele Hrvatske, ali i izvan njezinih granica. Dvadeseti ZKD forum *Ispričaj ću ti priču*, koji je održan 26. svibnja bio je u hibridnom formatu, predavači i panelisti su zajedno s članicama uredništva bili na Odjelu za djecu i mladež Gradske knjižnice (Knjižnice grada Zagreba, KGZ), a sudionici su pratili Forum na Zoom platformi i preko društvenih mreža.⁵ Na osam održanih ZKD foruma ukupno je sudjelovalo 719 sudionika, dok je predavača i sudionika panela bilo 41. Pritom većina sudionika nisu članovi Zagrebačkog knjižničarskog društva, njih 57 % od ukupnog broja sudionika. Prema vrsti knjižnice iz narodnih knjižnica bilo je 238 sudionika, 115 iz školskih, 64 iz visokoškolskih, 43 iz specijalnih knjižnica, 38 iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, 28 studenta te 107 ostalih sudionika.⁶

Tijekom 2022. godine svi ZKD forumi održani su u virtualnom okruženju, korištenjem Zoom platforme, a realizirano je svih osam planiranih ZKD foruma. U rujnu je održan 29. ZKD forum

² Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2019. godinu.

³ Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/zkd-forum/> (17. 10.2023.)

⁴ Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2020. godinu.

⁵ 20. ZKD forum – Ispričaj ću ti priču. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ec1IE2T2eFo> (17. 10. 2023.)

⁶ Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2021. godinu.

Dobar vjetar u leđa, to je sve što im treba koji su zajedno organizirali Zagrebačko knjižničarsko društvo, Društvo knjižničara Zadar i Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. ZKD forum *Knjige iza rešetaka* u listopada organizirala je gošća urednica Iva Morandini.⁸

Na osam održanih ZKD foruma ukupno je sudjelovalo 604 sudionika, dok je predavača i sudionika panela bilo 53. Pri tom su većina sudionika, njih 67 % od ukupnog broja, članovi Zagrebačkog knjižničarskog društva, a sudionici su dolazili iz svih hrvatskih županija. Prema vrsti knjižnice, iz narodnih knjižnica bilo je 306 sudionika, 77 iz školskih, 61 iz visokoškolskih, 70 iz specijalnih knjižnica, 40 iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, 12 studenata te 38 zainteresiranih iz drugih ustanova.

ZKD forumom nadomjestila se nemogućnost odlaska knjižničara na stručna usavršavanja izvan mjesta rada, odnosno sudjelovanja na državnim i međunarodnim skupovima, a sam program financira Ministarstvo kulture i medija zbog čega je za sudionike besplatan.

Zaključak

Analizirajući posjećenost i rezultate vrednovanja koja su provedena poslije svakog održanog foruma, možemo zaključiti da je ZKD forum opravdao svoje postojanje jer je aktualnim temama, obrađenima u kratkoj formi na dinamičan način, postao mjesto za raspravu problema iz svakodnevnog rada u knjižnici, mjesto na kojem se mogu pratiti trendovi u struci te nadopunjavati stručna znanja. Potreba za stalnim stručnim usavršavanjem jedna je od premisa koncepta cjeloživotnog učenja i u skladu je s ciljevima Zagrebačkog knjižničarskog društva koji se odnose na okupljanje knjižničnih djelatnika vezanima uz razvoj, promicanje i zaštitu knjižničarske struke kao i neprestano razvijanje knjižničnih službi i usluga da bi one bile u skladu s potrebama zajednice.

⁷ Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/novosti/trazi-se-gostujuci-urednik/> (17. 10. 2023.)

⁸ Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2022. godinu.

Literatura

1. Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2019. godinu.
2. Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2020. godinu.
3. Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2021. godinu.
4. Arhiva Zagrebačkog knjižničarskog društva. Izvještaj o radu ZKD foruma za 2022. godinu.
5. Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/novosti/javni-poziv-zkd-forum/> (17. 10. 2023.)
6. Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/zkd-forum/> (17. 10. 2023.)
7. Zagrebačko knjižničarsko društvo. URL: <https://zkd.hr/novosti/trazi-se-gostujuci-urednik/> (17. 10. 2023.)
8. 20. ZKD forum – Ispričaj ću ti priču. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ec1IE2T2eFo> (17. 10. 2023.)